

A változások szükségessége

Úgy érzem, nem tévedek, ha azt mondom, felszabadulásunk 25 éve alatt soha nem kapott akkora publicitást népművelésünk, mint az utóbbi és a következő hónapokban.

Művelődésünk a társadalom szükségletei, és a társadalom által felkínált anyagi-személyi lehetőségek közötti egyensúlyozással jutott el mai állapotába. A többnyire elmúlt korok igényei szabta feltételek jelentős anyagi ráfordítással is csak kompromisszumok árán voltak, és ma is csak így képesek a korszerűség kritériumainak megfelelni, ezzel mintegy határt szabtak a gazdasági alap dinamikusan követésének. Nem szabad azonban elhallgatnunk, hogy ugyanakkor kiépült és egyre eredményesebben képes bizonyos művelődési feladatokat ellátni egy új tömegközlelési rendszer, a rádió és a televízió. Ennek ellenére azonban mind a társadalmi igények és lehetőségek, de még a lehetőségek és az eredmények közötti szakadék is igen jelentős. Az iskolai oktatásban a fenti feszültség könnyen, tetten érhető. Iskola-rendszerünk az elmúlt évtized folyamán nagy — és nem is eredménytelen — erőfeszítéseket tett, hogy társadalmi fejlődésünk követelményeinek az adott lehetőségek között maximálisan megfeleljen. Az anyagi-technikai bázisban végbemenő változások — tájegységi bontásban is — módosították, megbontották iskolarendszerünk egységét, zártágát. Sztruktúrájában, metódikájában, az oktatott anyag mennyiségében és minőségében egyaránt a követelményekhez igazította léptét az oktatás. Iskola-rendszerünk a társadalmi fejlődés ütemének felgyorsulására a „permanens reformmal” válaszolt, és ezzel lényegében már a kulturális forradalom második szakaszába lépett. (Amíg az első szakasz lényegében azoknak a problémáknak a megoldása jellemezte, amelyet a társadalom általános műveltségi szintje vetett fel — az általános kulturális elmaradottság megszüntetése, a kulturális örökség azon részének elsajátítása, amely a győztes forradalom után a tömegek előtt álló legfontosabb feladatok megoldásához elengedhetetlen minimumként szükséges —, addig a második szakaszt az anyagi

élet differenciált igényeinek tökéletesebb számbavétele és kielégítése jellemzi. Az első korszakot alapvetően a mennyiségi, a másodikat elsősorban a minőségi kategóriákkal mérhető változások minősítik.)

Népművelésünk a felszabadulás utáni években alapvetően a létszükségletként jelentkező politikai és oktatási feladatok köztötték le. Lényegében azokat a korosztályokat igyekezett bekapcsolni a művelődés és a politikai élet áramkörébe, amelyek az iskola számára már elérhetetlenek voltak. Elsősorban a tömegekre koncentrált, általános problémák megoldása volt feladata. Erre az időszakra lényegében az országos problémák területi végrehajtása és nem a terület sajátos igényeiből kiinduló tervezés volt a jellemző.

Az iskolareform kibontakozásának időszakában — amely az igények differenciált felmérése és kielégítése mellett a kulturális értékrend átrendeződésének dinamikus követése irányába is jelentős lépéseket tett — lényegében anakronizmussá vált a végrehajtó, a központi inspirációkra mozduló népművelési rendszer. A központi inspirációs források — helyesen — egyre jobban elapadtak ezért, ugyanakkor nem hoztak létre a népművelés „nagykorúságának” személyi és tárgyi feltételeit. Így népművelésünk jobbra az előző kor által konstruált kulturális értékrend alapján működő, és nem a társadalom helyi szükségleteiből adódó, a jövő feladatait megalapozó tevékenységé vált. E munkában a helyi színezetet — ha volt ilyen — az illető területen működő népművelő hálózatok, kirívó esetekben kedvteléseik adták meg.

Népművelésünk a szavakon kívül alig vetette tudomásul, hogy az érdek nélküli „kulturáldogmatika” ideje lejárt, és a gyakorlat jellege, annak inspiráló vagy — a gyakorlati nem válhatás miatt — gátló hatása alapvetően befolyásolja a népművelői munka hatékonyságát is. A társadalmi fejlődés felgyorsulása következtében létrejött minőségi különbségek az egyes tájegységek, sokszor közeli községek között is, olyan új kérdéseket vetettek fel, amelyekre a népművelés hagyományos

válaszai már nem feleltek meg. Sematikus válaszaival ilyen módon a népművelés sokszor önmaga szükségességét is megkérdőjelezte. A tevékenység részévé nem válható, a valós szükségletektől elszakadó népművelői erőfeszítések a gyors segítség hiányában — amelynek oka a népművelők jelenlegi képzési és továbbképzési rendszerében is keresendő — sok népművelőt kedvetlenülített el, akik más munkaterületen próbáltak boldogulni. Ha az elmondottakhoz még hozzátesztük a népművelés hatékony koordinációjának szinte teljes hiányát, máris olyan problémákat vetettünk fel, amelyeknek pozitív megválaszolása nélkül nehezen képzelhető el a népművelésünk lépteként korunkhoz igazítása.

Az első lépések megtételét az ez évben összehívandó Országos Népművelési Konferencia vállalta magára. Bizakodva várjuk eredményeit.

Varga József

(A befejező rész következik.)

Barangolás Szász-Svájcban

2. DREZDA

Felfedezni aligha tudnám, hiszen sokan jártak már ott, s egyre több magyar turista fedezi fel magának. Igen magának — az útiélményeknek mindig megmarad ez a szubjektivitása, bezárkózása: én láttam, megkísérlem leírni, ön olvassa — de vissza tudtam-e adni, láttattam-e? Minden útiélmény egyszeri, minden város más arcot mutat mindenkinek. Mindezt csak védekezésül: szubjektív leszek.

Drezda látása valami megnevezhetetlen szomorúságot okoz. Nem a temetői hangulat ez — abban van valami nyugalom is, az elvégzettség bizonyossága. Nem is a romok — az Akropolisz nem romjai áhítatot ébresztenek. A kultúra áhítatát. Ez az, talán ez az: ami Drezdával történt, az annyira a miénk, a mi századunk emberé, „kulturánké”. Ezért

Első lépések után

Körültekintően oktatják a honvédelmi ismereteket

Az elmúlt iskolai évben — mint ismeretes — új tantárgyat oktattak országsszerte: a honvédelmi ismereteket. Szegeden 24 általános iskola 1758 hetedikes diákja, 18 közép-, illetve szakmunkásképző iskola 3911 elsős tanulója készült ezekre az órákra; fiúk, lányok egyaránt, s ha hozzávesszük, hogy idén csaknem megegyezően ennyien vesznek részt az elméleti és gyakorlati képzésben, önként adódik a kérdés, vajon megfelelően készítették-e elő az új tantárgy próbájában még járatlan pedagógusokat, diákokat, tájékoztatták-e a szülőket, gondoskodtak felszerelésekről, kerültek el a lőtereken óhatatlan balesetveszélyt stb.? Minden kezdet nehéz, a kérdésre azonban egy esztendő tapasztalatai általában igennel válaszol.

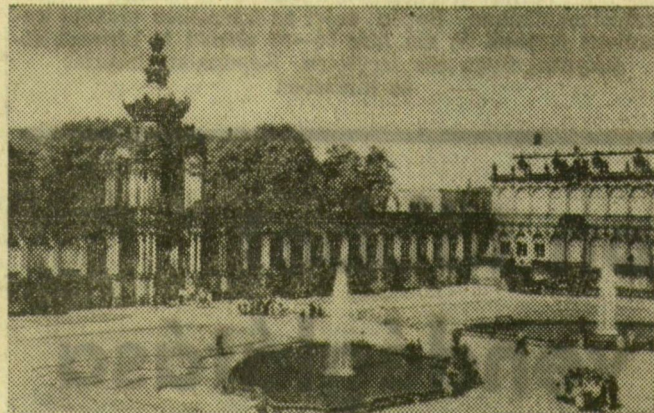
Alapos körültekintő munka, az iskolai párt és MHSZ alapszervezetek, szülői munkaközösségek, KISZ-vezetők

tanácskozásai, majd a nevelők és tanulók fokozatos tájékoztatása előzte meg a tantárgy bevezetését a Tisza-parti gimnáziumban — mely iskola a szegedi középiskolák bázis intézménye. A széleskörű felvilágosítást nemcsak az évenként megisméjelő feladatok indokolták, hanem az anyag komplex jellege: osztályfőnöki és testnevelési tantervekben éppúgy helyet kapott, mint kémia, biológia és földrajz órákon. Lövei György honvédelmi felelős szinte katonai pontosságú, részleteiben precízen kidolgozott tanmenetet mutatott. Elmondta, hogy a gyakorlati foglalkozásokon a honvédelmi testnevelés — sorakozótól, vigyáz állástól az ügyességi pályák leküzdéséig különböző alak gyakorlatokkal — mellett teoretikus és lökiképzés szerepelt. A diákoknak nem kellett messzire menni, lent a Tisza-partján megtanulhatták a lépések átszámítását méterre, az

iránytűt és a térkép használatát, természetes és mesterséges tereptárgyak megkülönböztetését. A pedagógus célja: megtanítson katonai szemmel nézni egy terepet. Az elméletben tanultakat lökiképzésen valósították meg — a két egymás utáni honvédelmi napokon. Kivonultak a lőterre, az iskolában pedig rajtversenyeket szerveztek, a katonásdi valóság lánzába hozta a fiatalokat. Játékosan, de az ügyesség méltó komolysággal teljesítették feladatukat, csak egyetlen jellemző adat, náluk, de más szegedi iskolában sem történt baleset. Az iskola igazgatója nyitotta meg és zárta be ezeket a honvédelmi napokat, ugyanó osztja ki ünnepélyesen a jelvényeket, díjakat, így kelendő tekintélyt, súlyt kapnak a rendezvények.

Persze problémák akadnak még az oktató pedagógusok továbbképzésében éppúgy, mint térképek, tájoló, puszkametszetek, kellő számú felszerelési tárgyak hiányában. Kevés a puska, az iskolában mindössze öt van. Városi összefogást kezdeményeztek az érintett intézmények közös vásárlásával, a pénzt már befizették, talán a fegyverek is megérkeznek. Másik „kényes ügy” a jelvény: darabonként 7 forint 50 fillérért kapják, s ha beszorozzuk az évenként megkezdendő tanulólétszámmal nehéz elképzelni, hogyan gazdálkodhatja ki egy olyan bevételesnek éppen nem nevezhető intézmény, mint az iskola!

A Tisza-parti gimnázium mellett a többi iskolában is sikeresen startolt az új tantárgy. A honvédelmi napok pedáns fegyvelméről, mintaszóráról rendezéséről beszélt Kertész Ferenc testnevelési szakfelügyelő, a Radnóti gimnázium tanára. Dicséret a középiskolák, ahol alaposan felkészítették a diákokat a lövészet biztonsági rendszabályaira; ennek felbecsülhetetlen jelentősége van a balesetek elkerülésében. A pedagógus felelőssége nagy, a rábizott tanulócsoporthoz pillanatra sem szabad unatkozni hagyni, folytonosan mozgásban kell tartani a diákokat. Idén megkezdődött a város egyetlen lőterének forgalma, s ráadásul itt gyakorolnak a felsőfokú intézetek és az üzemek is. Az MHSZ segítsége ezután is nélkülözhetetlen, de hamarosan újabb lőterrel kell gondoskodni. Megkezdődött az elméleti oktatás-hoz szükséges felszerelések pótlása, a napokban diffilmeket kaptak az iskolák. A célzást szemléltető eszközökhez MHSZ patronáló klubokban lehetne hozzájutni, de néhány iskola, mint a gépipari technikum, házilag is elkészítheti. Egy-két intézményhez pedig, ahol a tantestületben kevés vagy hiányzik a katonaisélt férfi — előadókat küldenek.

A régi Drezda újjáépített szép épülete: a világhírű Zwinger

döbbenetes. A miénk, az enyém is; nem én tettem, mégis közöm van hozzá. Nem tudom, mit csináltam 1945. február 13-án este 9 órakor. Feltehetőleg aludtam, mert négyéves voltam. A pincében bizonyára aznap is hideg volt és betakargattak és nyugtattak: ne féljek az egérkéktől. Egy dunántúli kislaluban voltam, nem Drezdában. Akkor jelentek meg a szépséges város felett az angol bombázók. Hány négyéves kigyerek aludt már Drezdában? Sosem tudjuk meg. A halottak számát nem lehetett megállapítani. 300 ezer ember sírja lehet ez a város.

Nézd az arckokat: Juli, Zsuzsa, Anni, meg a Magdi is most találkozott először a történelemmel. Mit mondott az nekik, hogy másnap újra megjelentek a város felett az angol és amerikai bombázók, előző este gyújtóbombák hullottak, most robbanóbombák. Hogy ember, ház, kultúrkinos együtt pusztult? Két sor a történelemkönyvben, felelősnél jó tudni. Eddig nem volt közük hozzá. Most farkasszemmet néztek a háborúval. Még csak 25 éve történt! Nem élték akkor, mégis: életük részévé vált most borzalma.

Idegenvezetőnk a domboldalról mutatja a várost. Itt áll nem messze a bizonyos Nobelevilla, a hajdani amerikai gyárosé, aki jól értesült CIA-ügynök volt, s tudta, mi vár a városra, mit terveztek az angolok. De nem menekült el, mint jó néhány náci. Igéretet kapott: a domboldal, s az ő villája sértetlen marad, csakúgy, mint a gyárak, az angol Shell-cég olajtároltjai. A gyáros — szemtanúként szerint — villája erkélyéről nézte a bombázást. Nem tudom elképzelni, milyen lehet az ilyen ember. Legalább olyan felfoghatatlan, mint a balotthegeyek az

Elba partján. Mint minden értelmetlen barbárság, akár a németek csinálták, akár ők szenvedték el.

Sok még a rom. De él a város, amelyet halottnak ítélt mindenki. Épül-él a szász főváros: 42 ezer lakás épült fel az elpusztult vagy lakhatatlanná vált közel 100 ezer helyére, hamarosan 550 ezer lakosa lesz. Felépült a Zwinger, a világhírű múzeum, hozzákezdnek az Opera és a királyi vár újjáépítéséhez. Az NDK megalakulásának 20. évfordulóját most, október elején ünneplik — Drezdában kultúrpalotát, négy toronyszállót, lakásokat és gyárakat avatnak az ünnepségen. Drezda még nem a régi, még nem szép — de ma már senki nem kételkedik benne, hogy feltámadt poraiból.

P. Szóke Mária

Nikolényi István

Kémény és napsütés

A szakemberek érdekes megfigyeléseket végeztek több üzemi kéménynél. Főképpen azt vizsgálták meg, hogy a levegőmozgás, illetve a hőmérséklet milyen deformációt idéz elő ezeknél az építményeknél.

A Dunai Hőerőmű 200 méter magas vasbeton kéménye volt a vizsgálat egyik kiszemléte. A szakemberek a Zeiss-féle fototeodolittal végzett vizsgálatukat, és lényegében lefényképezték a kémény kilengéseit. A felmérés egyik érdekessége volt, hogy a napsütés is befolyásolja az építmény „mozgását”. A fényképfelvételeket 10, 11, 13, 14, 15 és 16 óra között végezték el. Megállapí-

tották, hogy a kémény nap-sütötte oldalának természetesen magasabb a hőmérséklete, mint az árnyékban levőnek és emiatt az egész építmény szabályosan megforgul. Ez az elhajlás a középső részen a kora déli órákban eléri a 6 centimétert is. Néhány órával később — amint azt a 16 órai fényképezés igazolta — a kémény „visszaállt” a függőleges helyzetbe. Kiderült az is, hogy a kémény felső része, a kisebb szerkezeti vastagság miatt, könnyebben követi a hőmérséklet-változást és emiatt nagyobb méretekben mozdul el, de természetesen hamarabb is nyeri vissza eredeti formáját.

I. KERÜLET

Házasság: Gancsa Lajos és Bakcsi Kozsa, Nemeth Mihály és Gudicak Mária, Szabados Gyula és Antal Erzsébet, Guzella, Paragi Miklós Lajos és Zsodos Éva, Csonka Sándor és Tóth Mária, Kovács József és Bóka Piroška, Kotasz József és Czeglédi Irén, Nemere József és Soós Iona Veronika, Bartha László és Fodor Erzsébet házasságát kötötték.

Születés: Kiss Lajosnak és Rác Lidának Gabriella, Szikora Pálnak és Jójárt Iona Veronikának Péter, Engli Józsefnek és Börcsök Iónának József, Temesi Tibornak és Nagy Evának Szilvia, Szenási Bélának és Róthy Mária-nak Rita, Nemeth Deznőnek és Molnár Józsefnek Valéria, Balog Jánosnak és Földi Irénnek Erika, Krasznai Mihály-nak és Lengyel Iónának Péter, Tóth Sándornak és Pécsi Erzsébetnek Gabriella, Boldog Zoltán-nak és Batka Annának Anikó, Négyókrú Istvánnak és Kólosics Iónának Iona, Pap Jánosnak és Menyhart Franciska-nak Éva, Major Ferencnek és Kovács Jolannak Andrea, Temesvári Jánosnak és Gábor Margitnak Zoltán, Börcsök Józsefnek és Borbély Irénnek Erika Anikó, Csucs Antalnak és Király Etelkának Csaba László, Nagy Gyulának és Szapár Katalinnak Gábor, Bosa Tamásnak és Massányi Hildának Tamás és Gémes Eszternek Eszter Andrea, dr. Pintye Jánosnak és Hódi Klárának Beáta, Gyóni Istvánnak és Krizsán Juliannának István, Molnár Jánosnak és Lete Terézinnak Katalin, Takács Istvánnak és Bóka Rozáliának István, Faragó Józsefnek és Király Hermínának József Attila, Márta Jánosnak és Vidéki Iónának János, Tariányi Györgynek és Oláh Mártának György Csaba, Nagy Istvánnak és Tóth Allicnek Attila Gábor, Herke Józsefnek és Szemán Irénnek

Anyakönyvi hírek

Sándor János, Labát Jánosnak és Lovas Evának Krisztina, Megyeri Istvánnak és Kalapács Mária-nak Árpád, Saja Antalnak és Mészáros Piroskának Erika, Falk Miklós-nak és Onódi Katalinnak Richárd Zoltán, dr. Nagy Miklós-nak és dr. Nagy Mária-nak Katalin, Balogh Jánosnak és Tóth Katalinnak József, Zám-bók Mihály-nak és Hevesi Irén-nak Mihály, Molnár Józsefnek és Balog Veronikának Judit, Szekeres Zoltán-nak és Kerekes Zsuzsannának Eszter nevű gyermekük született.

Halálozás: Berger Jakab Jenő-né Mészáros Julianna, Cseh József, Hopp Mátyás, Varga József-né Borka Mária, Sczütz László, Tóth Vince, Kusz Imréné Szabó Piroška, Kozák András, Lantos Mihály-né Pap Beáta, Katona Lajos-né Abraham Mária, Kopasz Mária, Arvai Iona, Novák Imre, Bakó József, Merlei Péterné Letang Magdolna, Kedves István, Daróczi Péter, Kőszó István, Juhász Ferenc, Tóth András meghalt.

II. KERÜLET

Házasság: Korom Pál és Benkő Mária, Csatlós Géza és Kovács Magdolna, Héjja István és Sári Erika Éva, Vajda Lajos és Bálint Erzsébet Piroška, Rác Béla Károly és Molnár Margit Etelka, Almási András József és Bartsch Annamária Irén, Kis-páter János és Csóka Magdolna Iona, Tóth Tibor és Szabó Emma Emília házasságát kötötték.

Halálozás: Kovács János, Haker Andorné Medekern Izabel-

la, Csermák József-né Kis Mária meghalt.

III. KERÜLET

Házasság: Gurbó Ferenc és Bati Erzsébet Julianna, Asztalos Béla és Balogh Eva Gertrud, Bondár György és Hruya Mária házasságát kötötték.

Születés: Bakó Sándor Mihály-nak és Detki Annának Szilárd, Farkas Antalnak és Vozár Katalinnak Endre, Harsányi Gábornak és Szendrei Juliannának Anikó Judit, Kerekes Ferencnek és Furák Margitnak Ibolya Iona, Retkes Józsefnek és Csonka Mária Magdolnának Imre, Szász András-nak és Takács Evának Katalin Tímea, Csáki Ferencnek és Basa Katalinnak Ferenc, Dömötör Lászlónak és Zsember Eszter Margitnak Attila László, Szűcs Irénnek és Abraham Fúrús Etelkának Aranka, Tanács Zoltán-nak és Mile Irmának Ildikó, Vér Jánosnak és Huszka Erzsébet Arankának János, Elek József Zoltán-nak és Szepesi Mária-nak Ildikó Mária, Keller Sándor Józsefnek és Bálint Rozáliának Sándor Zoltán, Kókény Ferencnek és Kas-sai Juliannának Ferenc, Nemeth Antalnak és Bóka Etelkának Julianna, Dóda Sándornak és Farkas Katalinnak Zoltán, Kovács Józsefnek és Mészáros Éva Erzsébetnek Csaba, Major István Ferencnek és Császár Irénnek István Ferenc, Bite Károlynak és Szekeres Rozáliának László, Dobák Józsefnek és Savanya Irén Magdolnának Attila, Dobák Józsefnek és Savanya Irén Magdolnának Márta, Dávid Imréné és Gál Mária-nak Andrea Zsuzsanna, Faragó Józsefnek és Pesti Éva Rozáliának Gábor Kis Dénesnek és Temesvári Magdolnának Dénes Tibor, Kovács Imréné és Szikva Hild Mária-nak Tünde, Kozsa György-nak és Barna Rozáliának Tünde nevű gyermekük született.

Halálozás: Csizmadia Sándorné Gazdag Iona, Balla Lajos Mihály-né Abraham Rozália, Ger-a Jánosné Aló Fáni, Berta István, Szekeres Anna, Sziget-falvi János Ilés, Tóth Mária, Dékány Julianna, Zádori Károly-né Varga Julianna, Kovács Pál meghalt.